

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähköajoneuvojen latauspisteistä ja latauspistevalmiuksista rakennuksissa sekä rakennusten automaatio- ja ohjausjärjestelmistä ja maankäyttö- ja rakennuslain 126 §:n muuttamisesta

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähköajoneuvojen latauspisteistä ja latauspistevalmiuksista rakennuksissa sekä rakennusten automaatio- ja ohjausjärjestelmistä ja maankäyttö- ja rakennuslain 126 §:n muuttamisesta (HE 23/2020 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- professori Mikael Hidén
- OTT, yliopistonlehtori Anu Mutanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sähköajoneuvojen latauspisteistä ja latauspistevalmiuksista rakennuksissa sekä rakennusten automaatio- ja ohjausjärjestelmistä. Ehdotetulla lailla pannaan osaltaan täytäntöön muutettu rakennusten energiatehokkuutta koskeva direktiivi. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi maankäyttö- ja rakennuslakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esitykseen sisältyvissä säätämisperusteluissa ehdotuksia tarkastellaan omaisuuden suojan ja ympäristöperusoikeuden sekä kotirauhan kannalta. Hallitus katsoo, että esityksessä ei ehdoteta sellaisia muutoksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä. Esitykseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan lausunto PeVL 26/2020 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sähköajoneuvojen latauspisteistä ja latauspistevalmiuksista rakennuksissa sekä rakennusten automaatio- ja ohjausjärjestelmistä. Laissa ehdotetaan säädettäväksi velvollisuudesta suunnitella ja asentaa sähköajoneuvojen latauspisteitä ja latauspistevalmiuksia. Lakiehdotus sisältäisi myös veloitteen muun rakennuksen kuin asuinrakennuksen varustamisesta automaatio- ja ohjausjärjestelmällä.

Lakiehdotus on merkityksellinen ennen muuta omaisuuden suojaa koskevan perustuslain 15 §:n kannalta. Sääntely kytkeytyy lisäksi tiiviisti perustuslain 20 §:n mukaiseen ympäristöperusoikeuteen. Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu 20 §:n 1 momentin mukaan kaikille. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet, ja yksilön osuus voi toteutua sekä aktiivisena tekemisenä että passiivisena pidättymisenä ympäristön vahingoittamisesta (HE 309/1993 vp, s. 66, PeVL 20/2010 vp, s. 2/II, PeVL 6/2010 vp, s. 2/I).

Perustuslakivaliokunta on ympäristövastuun toteutumisen edistämiseen liittyviä omaisuudensuojan rajoituksia tarkasteltaessa kiinnittänyt erityistä huomiota perustuslain omaisuudensuojasäännöksen ja ympäristövastuusäännöksen punnintaan perustuvaan keskinäissuhteeseen. Yhtäältä valiokunta on todennut, että perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeussäännös ei perusta yksilöittäin todennettavissa olevia velvoitteita eikä se myöskään muodostu erilliseksi perusteeksi kohdistaa maanomistajiin erityisesti ulottuvia sietämisvelvoitteita. Toisaalta saman perusoikeussäännöksen osina niillä kummallakin voi olla vaikutusta toistensa tulkintoihin sen kaltaisessa yhteydessä, jossa pyritään ihmisen ja ympäristön välistä tasapainoa edistäviin lainsäädäntöratkaisuihin (esim. PeVL 55/2018 vp, s. 3, PeVL 10/2014 vp, s. 4/II, PeVL 20/2010 vp, s. 2/II, PeVL 6/2010 vp, s. 2/II). Perustuslakivaliokunta on omaisuuden käyttörajoituksia koskevassa hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuusarvioinnissa antanut erityistä painoa perustuslain 20 §:ään kiinnittyville perusteille (esim. PeVL 55/2018 vp, s. 4, PeVL 10/2014 vp, s. 4/II, PeVL 36/2013 vp, s. 2/I ja PeVL 6/2010 vp, s. 3/I). Omaisuudensuojan ja ympäristöperusoikeuden tasapainottamistarpeen riittämättömän huomioon ottaminen on myös voinut muodostua säätämisyjärjestykseen vaikuttavaksi seikkaksi (PeVL 69/2018 vp, s. 5).

Sääntelyssä on kyse rakennuksen omistajaan ja rakennus- tai korjaamishankkeeseen ryhtyvään kohdistuvista velvollisuuksista, joilla pyritään rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen ja ilmastonmuutoksen hillintään. Sääntelyllä on painavia, perustuslain 20 §:ään kiinnittyviä hyväksyttäviä perusteita.

Sääntely ei tarkoituksensa ja sisältönsä vuoksi muodostu myöskään oikeasuhtaisuusvaatimuksen vastaiseksi. Merkityksellisiä tältä kannalta ovat muun muassa säännökset velvollisuuksien rajauksista ja siirtymäajoista. Ehdotuksen perustelujen valossa laissa säädettävät velvollisuudet koskevat ennen muuta oikeushenkilöitä. Mikroyritysten omistamat ja käytössä olevat rakennukset on lisäksi rajattu pois joidenkin velvollisuuksien soveltamisalasta. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavara omaisuudensuojan näkökulmasta on lähtökohtaisesti suurempi tilanteessa, jossa omaisuudensuojaa rajoittava sääntely kohdistuu varallisuusmasaltaan huomattaviin oikeushenkilöihin verrattuna tilanteeseen, jossa tällaisen sääntelyn vaikutukset muodostuvat hyvin välittömiksi oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöi-

Valiokunnan lausunto PeVL 26/2020 vp

den asemalle (ks. esim. PeVL 55/2018 vp, s. 3, PeVL 21/2010 vp, s. 2—3 ja PeVL 9/2008 vp, s. 4/I).

Omaisuuksensuojan kannalta nyt ehdotettua parempi ratkaisu olisi korvata laista seuraavia kustannuksia kiinteistönomistajille. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin vakiintuneesti katsonut, ettei perustuslain 15 §:n 1 momentin säännöksestä johdu vaatimusta korvata omistajalle mitä tahansa käyttörajoitusta eikä myöskään täyden korvauksen vaatimusta korvauksia myönnettäessä. Valiokunnan käytännön mukaan omaisuuden käyttörajoituksen korvaaminen on yksi kokonaisarviointiin vaikuttava osatekijä, joka otetaan huomioon valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa siitä, onko käyttöoikeuden rajoitus omaisuuden perustuslainsuojan kannalta sallittua (esim. PeVL 10/2014 vp, PeVL 24/2012 vp, PeVL 20/2010 vp ja PeVL 6/2010 vp). Perustuslaista ei toisaalta seuraa estettä siinä edellytetyä paremmalle korvaustasolle, ellei korvausten määrä tämän vuoksi nouse niin korkeaksi, että perustuslain 20 §:n 1 momentissa tarkoitettu suojeluvastuu joutuu väistymään suojelusta koituvan taloudellisen rasituksen kasvaessa (PeVL 6/2010 vp, s. 4/I, PeVL 20/2010 vp, s. 4).

Sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota olemassa olevien rakennusten latauspisteillä varustamista koskevaan 7 §:ään. Säännöksen sanamuodon perusteella siinä säädettävä velvollisuus ei koske rakennusta, joka ei ole käytössä. Säännöksen perustelujen mukaan velvollisuutta latauspisteen asentamiseen ei kuitenkaan olisi myöskään, jos rakennuksen purku on suunnitteilla. Tällaisen velvollisuuden rajausta koskevan seikan on syytä käydä ilmi lakitekstistä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 26/2020 vp

Helsingissä 18.9.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr (osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Jukka Gustafsson sd (osittain)
jäsen Petri Honkonen kesk (osittain)
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilikka Kemppi kesk (osittain)
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas (osittain)
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Heikki Vestman kok (osittain)
jäsen Tuula Väättäin sd
varajäsen Johannes Koskinen sd
varajäsen Merja Mäkisalo-Ropponen sd (osittain)
varajäsen Tom Packalén ps (osittain)
varajäsen Riikka Purra ps (osittain)
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala